

نخستین گزارش سار کوئید اسبی در اسبچه خزر

- عباس ابویسانی، دانشجوی دکتری تخصصی فیزیولوژی دانشکده دامپزشکی تهران
  - محسن ملکی، دانشیار بخش پاتولوژی دانشکده دامپزشکی مشهد
  - محمود ادیب نیشابوری، مدیر گروه دامپزشکی مجتمع آموزش جهاد کشاورزی خراسان
- تاریخ دریافت: آبان ماه ۱۳۸۳ تاریخ پذیرش: دی ماه ۱۳۸۴
- E-mail: abavisani@ut.ac.ir

چکیده

سار کوئید به عنوان شایع‌ترین تومور پوستی در هر دو جنس، نژادهای مختلف تک سمیان (اسب، الاغ و قاطر) و کلیه رنگ‌های آنها رخ می‌دهد. رایج‌ترین مکان‌های بروز این تومور نواحی با پوست نازک و کم موی سطح بدن است. اشکال مختلف آن شامل نوع پنهان، زگیلی، فیبروبلاستیک و مخلوط می‌باشد. روش‌های درمانی آن متنوع بوده و مشکل عمده این روش‌ها عود مجدد بعد از درمان است. تا کنون سار کوئید در اسب به کرات گزارش شده، لیکن مقاله اخیر نخستین گزارش سار کوئید در اسبچه خزر است. در یک نریان ۵ ساله اسبچه خزر در مجموعه سوارکاری رخش مجتمع آموزش جهاد کشاورزی خراسان یک توده زگیلی شکل در سطح داخلی اندام حرکتی قدامی و چندین توده توموری دیگر نیز در اطراف غلاف قضیب مشاهده گردید. با توجه به مشخصات و خصوصیات ضایعه، سار کوئید زگیلی (وروکوز) تشخیص داده شد. جهت تایید تشخیص، نمونه برداری از ضایعات انجام شد و بررسی هیستوپاتولوژیکی آن نیز تومور سار کوئید را تایید کرد.

کلمات کلیدی: گزارش، سار کوئید، اسبچه خزر، هیستوپاتولوژیک

Pajouhesh & Sazandegi No:73 pp: 197-199

The first report on equine sarcoid in Caspian pony

By: A. Abavisani. Dept. of Physiology, Veterinary Faculty, University of Tehran Maleki M. Dept. of Pathology, Veterinary Faculty, Ferolowski University of Mashhad M. Adibnishabouri, Jihad-e- Agriculture Educational Complex. Mashhad.

Equine sarcoid as the most common skin tumor, takes place in different breeds, colors and both genders of solipeds (horses, donkeys and mules). The most common areas of such an occurrence are areas with thin skin and less hair. Various forms of sarcoid consist occult, warty, fibroblastic and mixed types. Therapeutic approaches are different, but recurrent state is the most important problem. Although sarcoid has been frequently reported in horses so far, the present article is the first report of equine sarcoid occurrence in Caspian pony. A five-year-old Caspian pony with a warty mass in axillary site and around its prepuce in Rakhsh Equestrian Section of Khorassan Jihad-e-Agriculture Educational Complex was examined. Given the examination of the mass under study, the sarcoid warty type was identified. To confirm the primary diagnosis, the biopsy of the mass was conducted and the histopathological examinations indicated the equine sarcoid tumor.

Key words: Report, Sarcoid, Caspian pony, Histopathologic.

مقدمه

سارکوئید یک تومور مهاجم موضعی فیبروبلاستی است که اولین بار توسط جکسون در سال ۱۹۳۶ در افریقای جنوبی تعریف و توصیف شد (۴). این تومور به صورت توده‌های پوستی با اندازه‌های مختلف در هر جایی از بدن تک‌سمیان نمایان شده و در همه جای جهان یافت شده است (۱۲، ۹، ۴). علت سارکوئید به احتمال قوی پاپیلوماویروس گاوی نوع ۱ و ۲ است (۹، ۴، ۳). برای بروز بیماری، علاوه بر حضور ویروس عواملی نظیر آسیب دیدگی قبلی، جراحات موضعی و استعداد ژنتیکی لازم است (۱۲، ۹). اسب، الاغ و قاطر به آن مبتلا می‌شوند (۳). در سنین کمتر از یکسال خیلی نادر است و با افزایش سن افزایش می‌یابد (۸). میزان وقوع سارکوئید تک‌سمیان در اسب‌های مراجعه شده به مراکز درمانی مختلف دنیا ۲-۵ درصد تعیین شده است (۸). در مطالعه‌ای گذشته نگر بین سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۷۸ در اسب‌داری‌های اطراف تهران تعداد ۷ مورد ضایعه سارکوئیدی یا مشکوک به آن (۷۳/۰ درصد) تشخیص داده شده است (۲).
 طریقه انتقال این بیماری به طور دقیق مشخص نیست. با این وجود امکان انتقال از طریق تماس مستقیم، مگس‌ها، وسایل تیمار و یا آلودگی زخم در مراتع آلوده وجود دارد، لیکن ثابت نمودن این موارد، تحقیق بیشتری را می‌طلبد (۱۰). سارکوئید، تکثیر موضعی بافت اپیدرم و درم بوده (۹) و جزء تومورهای مشتق از سلول‌های سوزنی شکل^۱ است (۵). ضایعه به صورت منفرد یا عمدتاً به شکل چندتایی ایجاد شده و دارای اشکال مختلفی است که شامل نوع پنهن^۲، زگیلی^۳، فیبروبلاستیک^۴ و مخلوط^۵ می‌باشد (۱۲، ۹).
 در منابع مختلف موارد متعدد سارکوئید در اسبان گزارش شده (۹، ۸، ۵، ۲) لیکن گزارش اخیر نخستین مورد سارکوئید در اسبچه خزر است. با توجه به خاستگاه اولیه این حیوان از حاشیه دریای خزر و بومی بودن آن در ایران بر اهمیت گزارش افزوده می‌شود.

مواد و روش کار

ظاهر شده و به تدریج رشد کرده‌اند. در معاینه بالینی دام هیچگونه علامت غیر طبیعی یافت نشد. به منظور بررسی میکروسکوپی، بعد از تزریق داخل وریدی رامپون و رام کردن حیوان با استفاده از تیغ اسکالپل و پنس بخشی از توده‌های توموری موجود برداشته شد. نمونه‌ها در فرمالین ۱۰ درصد قرار داده شد و به آزمایشگاه دانشکده دامپزشکی مشهد ارسال گردید. پس از پایدار شدن نمونه‌ها، حمام دادن آنها در الکل و گزبل و تهیه قالب‌های پارافینی، برش‌های لازم گرفته شده و با روش هماتوکسیلین اتوزین رنگ‌آمیزی شدند.

در تابستان سال ۱۳۸۲ در مجموعه سوارکاری رخش مجتمع آموزش جهاد کشاورزی خراسان که تعدادی اسبچه خزر و اسب ترکمن در آن نگهداری می‌شد، در یک نریان ۵ ساله اسبچه خزر یک توده زگیلی شکل در سطح داخلی اندام حرکتی قدامی (ناحیه مفصل آرنج) و چندین توده دیگر در اطراف غلاف قصب مشاهده گردید (شکل ۱).
 با اخذ سابقه مشخص شد که توده‌های مذکور از حدود یکسال قبل

نتایج

در بررسی ماکروسکوپی، ضایعات دارای سطح خشک و حالت گل کلمی بوده و سطح آنها عاری از مو بود. قطر بزرگترین توده ۵ سانتیمتر بود (ناحیه آرنج). در مقطع هیستوپاتولوژیک نمونه‌ها، در ناحیه اپیدرم آکانتوز و طولیل شدن پگ‌های اپیدرمی مشاهده گردید. در ناحیه درم تعداد زیادی فیبروبلاست در حال تکثیر مشاهده شد که عموماً دوکی شکل یا ستاره‌ای شکل و دارای هسته‌های طولیل یا بیضی چند پهلو بودند و در آنها رشته‌های کلاژن به صورت نامنظم و در نواحی محدودی به صورت دسته‌های طولی قابل مشاهده بودند. الگوی استقرار سلول‌های توموری عموماً حالت درهم پیچیده نامنظم و در برخی نواحی حالت گردبادی داشت. سلول‌های فیبروبلاست در ناحیه مجاور اپیدرم عموماً به صورت موازی و عمود بر غشاء پایه قابل مشاهده بودند. در بین سلول‌های توموری تعداد محدودی از اشکال میتوزی مشاهده گردید (شکل های ۲ و ۳).

بحث

سارکوئید متداولترین نئوپلاسم در اسبان بوده و حدود ۲۰ درصد از کل تومورهای اسب را در برمی‌گیرد (۹). معمولاً در اسب‌های بالغ جوان و بویژه سن ۶-۳ سالگی متداول است و عمدتاً در نواحی سر، اندام‌های حرکتی، ناحیه تحتانی شکم و غلاف قضیب اتفاق می‌افتد (۸، ۹، ۱۱، ۱۲). ضایعات نوع زگیلی سارکوئید دارای سطح خشک و حالت گل کلمی بوده و معمولاً قطر کمتر از ۶ سانتیمتر دارند (۲، ۹، ۱۲).

اشکال مختلف سارکوئید با برخی از بیماری‌ها قابل اشتباه هستند. شکل زگیلی آن بایستی با استفاده از بررسی میکروسکوپی از بیماری پاپیلوماتوز تفریق داده شود. بررسی میکروسکوپی برای تشخیص قطعی سارکوئید الزامی است (۹، ۱۰، ۱۱). هیپرپلازی آکانتوتیک، تکثیر سلول‌های فیبروبلاست با اشکال مختلف دوکی و ستاره‌ای شکل، حضور ماده زمینه‌ای فراوان با رشته‌های کلاژن مارپیچ و حضور اشکال میتوزی از مشخصات سارکوئید زگیلی و فیبروبلاستیک است (۵، ۷، ۹، ۱۱).

سن اسبچه مبتلا، اندازه و شکل ضایعات و محل حضور آنها با نتایج تحقیقات فوق‌الذکر همخوانی دارد. خصوصیات میکروسکوپی نمونه‌های اخذ شده نیز نوع زگیلی تومور را تایید می‌نماید.

سال ۱۳۷۳ وقوع ۴ مورد بالینی سارکوئید در اسبان اسبداری‌های اطراف تهران گزارش شده است (۱). گزارشی از سارکوئید اطراف مقعدی الاغ نیز در سال ۱۳۷۶ در شیراز وجود دارد (۶). در واقع این گزارش نخستین گزارش ابتلای اسبچه خزر به سارکوئید است.

پاورقی‌ها

- 1 - Spindle Cell tumors
- 2 - Occult
- 3 - Verrucous or warty
- 4 - Fibroblastic
- 5 - Mix

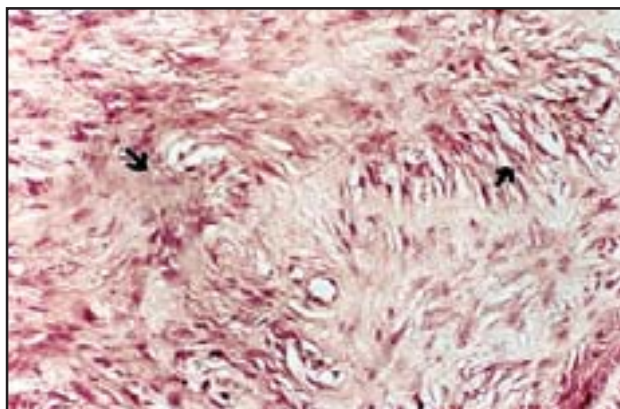

۱- اسبچه خزر مبتلا به سارکوئید به توده توموری در قسمت داخلی اندام حرکتی قدامی توجه شود

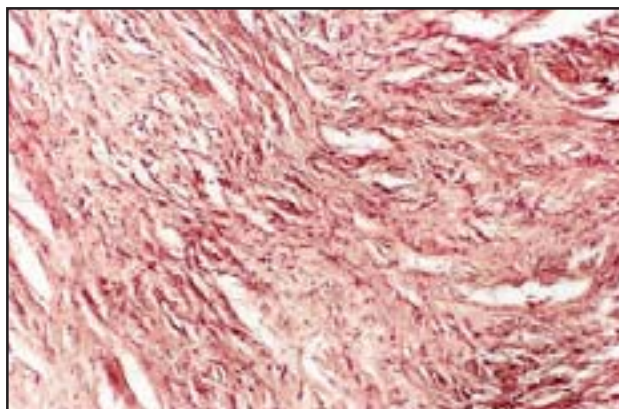

به توده‌های توموری در ناحیه غلاف قضیب و اسکروتوم توجه شود

شکل ۱-

شکل ۳- نمای بزرگتری از شکل شماره ۴. به سلولهای فیبروبلاست توموری دوکی شکل و ستاره‌ای شکل، اشکال میتوزی و الگوی استقرار گردبادی سلولهای توموری در بعضی از نواحی توجه شود. رنگ آمیزی هماتوکسیلین و انوزین، درشت‌نمایی ۶۴۰x.

شکل ۲- ناحیه درمی تومور سارکوئید. به فراوانی سلولهای فیبروبلاست در حال تکثیر و نامنظم بودن مدل استقرار آنها و نواحی محدودی از الگوی استقرار گردبادی سلولهای توموری توجه شود. رنگ آمیزی هماتوکسیلین و انوزین، درشت‌نمایی ۳۲۰x.

6- Khodakaram, T. Khoda karam, t. Kojouri, G.H. 1997; Perianal sarcoid in donkey; India. Vet. J;74(10),841-843.
 7- Martens, A., De Moor, A., Demeulemeester, J., Ducatelle, R., 2000; Histopathological characteristics of five clinical types of equine sarcoid., Res. Vet. Sci., Dec., 69 (3): 295-300.
 8- Mohammad, H., Rebhun, W. C., Antczak, D. F., 1992; Factors associated with the risk of developing sarcoid tumour in horses., Equine Vet. J.; May., 24 (3): 165-8.
 9- Radostits, O. M., Gay, C. C., blood, D. C., Hinchcliff, K. W., 2000; Veterinary medicine., 9th ed., W. B. Saunders Company., London.,pp:1247-1248.
 10- Reed, S. M., Barly, W.M., Sellon, D. C., 2004; Equine internal medicine., 2ed ed., Saunders., USA.,pp:697-700.
 11- Rosc, R. J., Hodgson, D. R., 2000; Manual of equine practice., 2ed ed., W. B. Saunders Company., Philadelphia.,pp:441-442,495-496.
 12- Smith, B. P., 2002; Large animal internal medicine., 3rd ed., Moseby., London.,pp:1223-1225.

منابع مورد استفاده

۱- بدیعی، آ. موثقی، ا. ر. تقی پور بازگانی، ت. ۱۳۷۳؛ گزارش موارد ابتلا به سارکوئید در اسب‌داری‌های اطراف تهران. خلاصه مقالات دومین گردهمایی دامپزشکان علوم بالینی ایران، ۳۰-۲۸ آبان ۱۳۷۳. جامعه دامپزشکی ایران. صفحه ۶۵-۶۶
 ۲- طلوعی کلیبر، محمد. ۱۳۷۸؛ بررسی وضعیت سارکوئید در چند کانون پرورش و سوارکاری اسب در اطراف تهران. پایان نامه دکتری عمومی دامپزشکی، دانشکده دامپزشکی، دانشگاه تهران.
 3- Chambers, G., Nasir, L., Ellsmore, V.A., Brien, P.M., Reid, S.W.J., Love, S., Campo, M.S., 2003; Association of bovine Papillomavirus with the equine sarcoid., J. Gen. Virology., May (84), 1055-1062.
 4- Goodrich, L., Gerber, H., Marti, E., Antczak, D. F., 1998; Equine sarcoids., Vet. Clin. North Am. Equine Pract. J., Dec, 14 (3), 607-23.
 5- Jubb, K. V., Kennedy P. C., Palmer, N., 1993; Pathology of domestic animals., 4th ed., Academic Press., New York.,pp:708-710,722-725.

